

ARHEOMETRIE ȘI PERSONALITĂȚI DIN ROMÂNIA.

COMEMORAREA LUI CONSTANTIN ȘI HADRIAN DAICOVICIU

VASILE V. MORARIU

În 1987 avea loc la Cluj, primul Simpozion național de Arheometrie. De atunci au trecut destui ani, astfel că putem vorbi deja de o istorie a arheometriei românești. Nu este imposibil să nu ne gândim și la faptul dacă nu va fi nevoie și de o arheologie a arheometriei românești pentru că lucrurile se estompează în timp și multe lucruri se uită. De aceea am să încerc să schițez câteva aspecte legate de arheometria românească și în același să vorbesc de cele două personalități pe care le comemorăm în mod special, Constantin și Hadrian Daicoviciu.

Trebuie să vă spun că cel ce vă vorbește este fizician ca și formație. Eram proaspăt student la Universitatea Babeș-Bolyai când am participat pentru prima oară la o deschidere festivă a anului universitar și când l-am văzut pe profesorul, academicianul, Constantin Daicoviciu. Era pe la începutul anilor '60. ne-a impresionat cu ținuta sa neobișnuită, pe acele vremuri, costumat în robă universitară, cu discursul academic ținut pe un ton și într-un stil, iarăși neobișnuit pentru noi. Îl întâlneam uneori pe coridoarele universității, la care toți studenții îi făceam loc cu respect, îl priveam cu admirație iar el ne zâmbea cu bunăvoință și prietenie. M-am îndrăgostit de istorie și arheologie, așa că în prima vacanță am plecat cu autostopul spre comuna Dăbâca, la câțiva zeci de kilometri de Cluj, unde, citisem în ziar, că s-au făcut descoperiri arheologice importante. Ultimii

www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

kilometrii i-am făcut pe jos, când am fost ajuns de o Volga neagră. Mașina s-a oprit lângă mine, șoferul m-a întrebat dacă merg la Dăbâca, am răspuns că da, la șantierul arheologic, la care m-a poftit înăuntru. Pe bancheta din spate l-am recunoscut imediat pe profesorul Constantin Daicoviciu. Era în verva lui binecunoscută și discuta cu un reporter. Pe șantier am avut ocazia să văd pe viu interviul dat de distinsul om de știință, televiziunii române.

Au trecut anii, nici măcar un deceniu, și mă găsesc exact la antipozi, la Universitatea Națională Australiană, în capitala Australiei, Canberra. Eram doctorand, bursier al universității australiene când, într-o zi, am văzut anunțul unui seminar la institutul vecin, de geologie și geofizică. Era vorba de datare arheomagnetică la celebrul sit australian, lacul Mungo, unde s-au găsit rămășițele celor mai vechi locuitori ai Australiei. Acolo am descoperit prima oară că științele naturii, începând cu fizica pot fi utilizate în arheologie. Am răscolit înfrigorat bibliotecile universității australiene și tot acolo am descoperit prima revistă dedicată arheometriei, ARCHAEOMETRY, editată la Oxford. După trei ani m-am reîntors cu doctoratul (Doctor of Philosophy) și cu intenția fermă de a face arheometrie acasă, la Cluj.

Începutul a fost încurajator, am mers la Muzeul de Istorie din Cluj și am început să înnod legături și să pornim primele încercări. Asta se întâmpla prin anii 1975. A trebuit să treacă mai bine de un deceniu până când am ajuns să organizăm primul Simpozion Național de Arheometrie, organizat cu multă trudă împotriva opreliștilor de tot soiul care existau pe acea vreme. Am fost ajutați de un tânăr asistent de la Politehnica clujeană, fără de care nu am fi putut trece de aprobările birocratice de la forurile locale de partid. Asistentul cu pricina este nimeni altul decât Radu Munteanu, actualul rector al Universității Tehnice din Cluj. Mobilizarea și programul științific a fost substanțial din partea profesorului Petre T. Frangopol, de la Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele, București. Ulterior s-a alăturat și profesorul Radu Florescu, de la Institutul de Arte Plastice, N.

Grigorescu din București. În Cluj, principalul animator și susținător dinspre arheologie a fost profesorul Gh. Lazarovici.

Un moment important în colaborarea dintre arheologie și fizică a fost participarea la una din primele campanii de prospectare magnetică la Ulpia Traiana a profesorului Victor Mercea (MCAR), director al Institutului de Fizică din Cluj și a lui Hadrian Daicoviciu. Eram cândva prin anii 1980. Vă prezint câteva imagini legate de la acel eveniment memorabil când s-au pus bazele unei colaborări la nivelul unor conducători de instituții...Astăzi cele două personalități ne, privesc, poate, din Câmpiile Elizee. Tot de acolo ne privesc și alte persoane plecate dintre noi care au fost frecvent participante la cercetările de arheometrie: profesorul Radu Florescu, astronomul dr. Dorin Gh. Chiș, profesorul Vladimir Znamirovski de la facultatea de fizică, tehnicianul Mircea Corpodean de la ITIM, ca să-i pomenesc doar pe cei plecați în lumea celor drepte.

Așa cum am mai spus-o și în alte rânduri, arheometria la noi în România s-a bazat pe activitatea dezinteresată și pasionată a unor cercetători și cadre didactice universitare și prea puțin sau chiar de loc pe o activitate programată și finanțată . Trebuie s-o recunoaștem că în ultimii ani interesul a scăzut, în special datorită schimbărilor de vremuri care au adus alte preocupări în prim plan (cum ar fi câștigul sau plecările în străinătate). Totuși au rămas unele grupuri, în primul rând universitari, care au perseverat și au constituit o prezență perenă la simpozioanele de arheometrie cum ar fi doamnele prof. Ghergari și Ionescu de la UBB; nu aș vrea să greșesc nepomenind aici pe alți fideli.

Este cert că arheologia a început să beneficieze din ce în ce mai mult de activități interdisciplinare, incluzând arheometria și informatica. Aici subliniez încă o dată contribuția masivă și sistematică a prof. Gh. Lazarovici și colaboratorilor domniei sale.

Ce a adus nou arheometria în ultima perioadă față de acum 20- 30 de ani ? În general, am constatat că structura cursurilor undergraduate sau post graduate de

arheometrie păstrează structura clasică: datare, tehnologie, analiză, proveniență, la care unii includ sau consideră ca fiind separate arheoastronomia, informatica, paleozoologia, etc. Practic orice domeniu al științelor naturii este aplicabil în arheologie și depinde direct de avansul tehnologic și metodologic al domeniului. Personal am remarcat faptul că de multe ori se vorbește de arheologie sau arheometrie moleculară ceea ce înseamnă caracterizarea materialului arheologic la acest nivel, deci molecular. Aceasta cuprinde atât materialul anorganic cât și cel organic și care merge până la studii ce au legătură cu genetica. În această direcție sunt remarcabile cercetările ce permit stabilirea legăturilor dintre populația actuală și cea dintr-o anumită perioadă istorică. Ca să dau doar un exemplu care îmi vine în minte : cazul satului foarte izolat Aiton de pe drumul roman dintre Napoca și Potaisa unde se zice că există tradiții și figuri umane caracteristice aparte, posibil urmași ai cohorții de arcași sirieni ? sau cazul populației maramureșene, oare păstrează caracteristici genetice diferite de cele ale populației din cadrul provinciilor romane etc.

Ca și strategie a cercetării de arheometrie rămâne valabilă ideea că nu se poate imagina dotarea muzeelor cu toată gama metodelor moderne de investigare. Rămân necesare acele dotări care rezolvă cele mai frecvente probleme cum ar fi prospectarea, datarea și analizele cele mai frecvente. Dar cercetările cele mai avansate rămân dependente de instituții de profil majore care dispun de aparatură de ultimă oră. Ca să dau exemple : microscopia de forță atomică sau rezonanța magnetică nucleară respectiv rezonanța magnetică paramagnetică, sau dotările unui laborator de biologie moleculară.

Rămâne ca o problemă și o datorie permanentă a membrilor seniori a arheometriei românești să mobilizeze tineri interesați și pasionați de acest domeniu interdisciplinar fascinant.

Arheometry and Romanian personalities

Commemoration of Constantin and Hadrian Daicoviciu

Summary

In 1987 took place at Cluj the first national symposium of arheometry. Since then passed a lot of years that we can talk about a history of Romanian arheometry. That is why I will try to sketch some aspects about Romanian arheometry and in the same time to speak about the two personalities which we commemorate: Constantin and Hadrian Daicoviciu. What is new in arheometry now relatively 20-30 years ago?

In generally I found that the structure of the arheometry undergraduate and postgraduate lectures keeps a classic structure: dating, technology, analysis and provenience whereupon any include or consider to be separate archeoastronomy, computers, paleozoology, etc. In fact any area of the natural science is applicable in archeology and it depends of the technologically and methodologically advance in the area. It remains like a problem and a permanent duty for the seniors researchers to mobilize the youngest passionate in this interdisciplinary and fascinating area.